

Ineta Kivle, Dr. phil.

LU Akadēmiskās bibliotēkas direktores
vietniece, Starpnozaru pētniecības centra
vadītāja, ineta.kivle@lu.lv

Sadarbība starpnozaru pētniecībā

20

LU Akadēmiskās bibliotēkas direktores vietniece Ineta Kivle seminārā
“Atvērtie pētniecības dati un datu pārvaldība”. 2017. gada 27. oktobris

“

Klausīšanās māksla,
citādā pieņemšana un
saprašana, tolerance un
empātija ir vērtības, kas
nozīmīgas personību un
zinātņu nozaru kopīgiem
pētījumiem

Kārļa Egles 130. dzimšanas dienai veltīta starptautiska zinātniska konference. 2017. gada 15. septembris. LU Akadēmiskās bibliotēkas direktora vietniece Ineta Kivle (no labās) un LU prorektore humanitāro un izglītības zinātņu jomā Ina Druvieta

Bibliotēka – senatnes un modernitātes savijums

Bibliotēka ir viens no senākajiem, bet arī progresīvākajiem un dinamiskākajiem izglītības un kultūras institūtiem. Tās pamatvērtības veidojas gadsimtiem ilgi, bet formas, darbības intensitāte mainās līdz ar laikmeta attīstības tendencēm – no rokrakstu un senu tekstu glabātavas, no īpašas grāmatu vides un zināšanu avotu krātuves līdz virtuālām un attālināti pieejamām bibliotēku kolekcijām un informācijas resursiem. Bibliotēku var uzskatīt par noteikta laikmeta kultūras un izglītības indikatoru. Atšķirība starp modernu, tehnoloģijām aprīkotu bibliotēku un senu viduslaiku rokrakstu krātuvi ir redzama – tās veidojušās ar atšķirīgiem mērķiem un dažādiem uzdevumiem.

Baltijas reģionā senākā bibliotēka *Biblioteca Rigensis*, tagad Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka, dibināta 1524. gadā un glabā tekstus, no kuriem senākie datējami ar 2. gadu tūkstoša sākotni, pat ar 10. gadsimtu. Misiņa bibliotēkas krājums ir aptverošākā kolekcija Latvijas un Baltijas reģiona pētniecībā. Šā krājuma zinātniskā izpēte un integrēšana modernos starptautisku pētījumos dod iespēju

gan strādāt ar autentisku materiālu, gan veidot konceptuāli modernu un 21. gadsimtam atbilstošu vidi – interaktīvas izstādes un atraktīvas daudznozaru krājuma interpretācijas, iesaistīt Latvijas Universitātes radošo un intelektuālu potenciālu. Autentisku tekstu radītā patiesības un īstenības gaisotne, no vienas puses, un jaunākie pētījumi nozarē, no otras puses, veido dinamisku un savstarpēji papildinošu vidi starptautisku pētniecības attīstībā. Šis senatnības un modernitātes savijums ir pamanāms ikvienā nozīmīgā izglītības un zinātnes centrā gan lokālā, gan starptautiskā mērogā: Oksfordā, Sorbonā, Romā, Prāgā, Tartu, Rīgā un citur. Dinamisms starp senatni un modernitāti parāda katras lietas vērtību kā vēstures kontekstā, tā nākotnes perspektīvā. Līdzīgā dinamikā veidojas arī bibliotēkas.

Mūsdienās katras bibliotēkas attīstības ceļš ir gan tās izvēles apliecinājums, gan spēja informācijas lavīnā saredzēt sev atbilstošāko attīstības modeli. Krājums, tradīcijas, informācijas tehnoloģiju vide lielā mērā nosaka iespējamo attīstības scenāriju – bibliotēkas iekļaujas datu plūsmā, krājuma veidošanā un pieejamībā, veic atmiņas

institūcijas funkcijas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas, izpētes un popularizēšanas aktivitātes, līdzdarbojas valsts un starptautiskajās pētniecības programmās. Atšķirība starp zinātniskajām bibliotēkām redzama izvēlēto darbības virzienu prioritātēs – gadu desmitus pastāvoša bibliotēka veidojas uz jaunāko informatīvo un zinātnisko resursu datubāzēm un pētījumiem. Savukārt vairāku gadsimtu laikā tapusi bibliotēka atbild gan par tajā glabāto vēsturisko atmiņu, gan tās aktualizāciju mūsdienu sabiedrībā un modernā pētniecībā.

Bibliotēka – akadēmiska vide

Materiāli, kas glabājas Akadēmiskajā bibliotēkā, dod iespēju saprast cilvēkus un sabiedrības vērtības, precizēt un noskaidrot faktus, redzēt Latvijas ceļu Eiropas un pasaules mērogā. Krājuma saturs raisa jaunas pētniecības tēmas, gan apstiprinot, gan noliedzot kādreiz pierādīto. Darbs ar nozīmīgu Akadēmiskās bibliotēkas krājuma daļu prasa īpašu sagatavotību un speciālu izglītību. Tikai neliela daļa pētnieku Latvijā spēj atpazīt rokrakstus senajās valodās, lasīt gotu drukā, saprast rakstību, kuru mūsdienu zinātnes un ikdienas komunikācijā vairs nelieto. Augstskolu un zinātnisko institūciju bibliotēkām ir lielākas privilēģijas būt klāt pētniecības procesos, līdzdarboties jaunu ideju radīšanā un zinātnisko uzdevumu veikšanā.

Kopš 2009. gada Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka darbojas un attīstās saskaņā ar Latvijas Universitātes mērķiem, paverot daudzpusīgas iespējas bibliotēkai integrēties aktuālos zinātnes un studiju procesos. Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka ir atvērta dažādu zinātņu kopīgiem akadēmiskiem pētījumiem, vienojot atšķirīgas zinātņu nozares, veicot krājuma pētniecisko darbu letonikā, grāmatniecības vēsturē, tekstu pirmavotu pētniecībā un dažādu nozaru saskarsmes punktu meklējumos u. c.

Bibliotēka – inovācijas domāšanā un vērtību izpratne

Starpnozares, nozaru sinerģija, zināšanu pārnese raksturo Latvijas Universitātes stratēģiju un 21. gadsimta informācijas un zinātnes jomas kopumā. Viens no Latvijas Universitātes Akadēmiskās

bibliotēkas attīstības virzieniem ir starpnozaru pētniecība. 2017. gada 29. maija Senāta sēdē līdz ar aktuālizēto LU Akadēmiskās bibliotēkas Nolikumu tika apstiprināta arī bibliotēkas attīstība starpnozaru jomā – Starpnozaru pētniecības centra izveide. Bibliotēkas uzdevums starpnozaru jomā ir līdzdarboties metodoloģijas pilnveidē, kas piemērojama autentisku materiālu izpētē, vienojot avotpētniecību, kritisko un analītisko domāšanu ar hermeneitisko pieeju. Bibliotēkas starpnozaru pētniecības mērķis ir veicināt iespēju dažādu zinātņu nozaru pārstāvjiem katram no sava redzes punkta un intelektuālās pieredzes līdzdarboties kopīgā pētījumā un, izmantojot jaunākās tehnoloģijas, veicināt zināšanu pārnesi no tradicionālām formām uz interaktīvu un virtuālu vidi.

Daļa bibliotēkas projekta "Bibliotēka starpnozaru attīstībai: inovācijas domāšanā un vērtību izpratne" aktivitāšu ir jau īstenotas. Projekts tika sākts 2017./2018. akadēmiskā gada sākumā, un tas ietver vairākas aktivitātes. Pirmās jau notikušas: Kārlim Eglem veltīta starptautiska zinātniska konference: "...ja Tu vari priecāties par darbu, kas Tev sagādā gandarījumu, tad tā ir Tava paradīze", Zinātnieku nakts diskusija par LU Akadēmiskās bibliotēkas attīstību un konference "Saprašanās māksla".

Kārlim Eglem – 130

Starptautiskajā zinātniskajā konferencē "Kārlim Eglem – 130" lasītie referāti par ilggadējā Misiņa bibliotēkas vadītāja personību un viņa mantojumu aptvēra plašu tematisko un metodoloģisko

LU prorektors eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā Valdis Segliņš diskusija "Bibliotēka starpnozaru attīstībai – inovācijas domāšana"

“
Bibliotēku var uzskatīt par noteikta laikmeta kultūras un izglītības indikatoru

LU Zinātnes departamenta direktors Justs Dimants diskusijā
"Bibliotēka starpnozaru attīstībai – inovācijas domāšanā"

spektru – no dzīves un darba faktu analīzes līdz kultūrvēsturiskam, filozofiskam skatījumam un patības meklējumiem autobiogrāfijās. Konferences atklāšanas runā LU prorektore humanitāro un izglītības zinātņu jomā profesore, *Dr. habil. philol.* Ina Druvieta akcentēja Kārļa Egles personības nozīmi ne tikai bibliotēku jomā, bet arī plašākā – kultūras un politikas – kontekstā. Misiņa bibliotēkas vadītājas Guntas Jaunmuktānes referātā tika sniegts izsmelošs pārskats par rokrakstiem, to digitalizācijas procesu,

solī pa solim izpētījis Kārļa Egles personību un saskarsmi ar laikabiedriem. Par referāta vadmotīvu varētu uzskatīt Kārļa Egles citātu no viņa dienu piezīmēm: "...es taču vairāk nekā nevēlos, kā vienīgi sev pašam, savai zināšanai dokumentēt vien dažus faktus un pārdomas, ko gadījumā kādreiz vēlāk izlietot par zināmu laika posmu vai jautājumu runānot..." LU Akadēmiskās bibliotēkas direktores vietnieces *Dr. phil.* Inetas Kivles skatījums uz Kārļa Egles veidoto autobiogrāfiju sakopojumu "Atziņas" parādīja starpnozaru pieeju – personības patības meklējumi un pašrefleksijas par savu dzīvi tika analizētas, izmantojot hermeneitisko metodi. Konferences programmai tika iesniegti referāti par Kārļa Egles ieguldījumu starpkultūru dialoga veicināšanā: Indija un Tagore, Lietuva, Polija, Latvija, Ukraina – zemes un tautas, valoda un kultūra saistīja ilggadējo Misiņa bibliotēkas vadītāju, literatūrzinātnieku, bibliogrāfu un tulko-tāju. LU Akadēmiskās bibliotēkas direktores *Dr. h. c. philol.* Ventas Koceres pētījums par Kārļa Egles devumu latviešu un ukraiņu literāro sakaru veidošanā būs lasāms viņam veltītajā zinātnisko rakstu krājumā. Polijas pētnieces *Dr. philol.* Monikas Mihališinas pārskats par Misiņa bibliotēkas materiāliem, viņas pieredzi, veicot pētniecību LU Akadēmiskajā bibliotēkā, atgādināja, cik nozīmīga ir gan profesionālā komunikācija, gan personības, gan dzīvas sarunas par interesējošo tēmu. LU Akadēmiskās bibliotēkas zinātnisko bibliogrāfiju veidotāja Dagnija Ivbule uzsvēra bibliogrāfijas nozīmi pētniecībā un kultūras datu dokumentēšanā kopumā. LU doktorantes Lindas Eltermānes analizētās Kārļa Egles atsauksmes par Georga Mackova disertāciju atspoguļoja Egles analīzes prasmi un vērtību izpratni. Detalizētu informāciju par Kārļa Egles dienasgrāmatām, viņa paša rakstīto un vēl npublicēto bija iespējams aplūkot Ingūnas Milgrāves veidotajā izstādē "Kārlis Egle – reminiscences".

Zinātnieku nakts

Zinātnieku naktī 25. septembrī LU Akadēmiskās bibliotēkā notika diskusija "Bibliotēka starpnozaru attīstībai – inovācijas domāšanā" par krājuma izmantošanu starpnozaru pētniecībā ar mērķi veicināt bibliotēkas, humanitāro zinātņu un dabaszinātņu integrāciju. LU Akadēmiskās bibliotēkas direktore

“

Dinamisms starp senatni un modernitāti parāda katras lietas vērtību kā vēstures kontekstā, tā nākotnes perspektīvā – līdzīgā dinamikā veidojas arī bibliotēkas

privāto kolekciju dāvinājumiem, īpaši uzsverot Astrīdes un Ivara Ivasku dāvinājumu LU Akadēmiskajai bibliotēkai. Par Kārļa Egles palīdzi Misiņa bibliotēkā Maiju Redlihu referēja *Dr. philol.* Jana Dreimane. Faktu precizējums un analītiskais pētījums sniedza detalizētu priekšstatu par Maijas Redlihas dzīvi un darbību. *Dr. philol.* Viesturs Zanders

Venta Kocere iepazīstināja ar bibliotēkas pētniecības rezultātiem un darbības virzieniem kopumā. LU Bibliotēku padomes priekšsēdētājs Mārcis Auziņš uzsvēra, ka inovācija ir jaunais un vēl nepierādītais, bet tas, kas norāda attīstību. LU Administrācijas direktors Ansis Grantiņš akcentēja vides nozīmi bibliotēkas attīstībā, klātesošajos raisot jautājumu, vai bibliotēkā ir tik ērta vide, ka, ienākot tajā, ir vēlēšanās uzkavēties un atgriezties. Viņa skatījumā inovāciju būtība ir veids, kā cilvēki atrod savstarpējo sadarbību. LU Zinātnes departamenta direktors Justs Dimants aicināja sadarboties kopīgu pētniecisku jautājumu risināšanā un attīstīt starpnozaru pētniecības tēmas. LU prorektors eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā Valdis Segliņš izteica priekšlikumus, kā piesaistīt apmeklētājus, popularizēt LU Akadēmisko bibliotēku un integrēties starptautiskajā vidē. LU Komunikācijas un inovāciju departamenta direktors Guntis Rozenbergs deva praktiskus padomus saziņā gan ar LU studējošajiem un darbiniekiem, gan sabiedrību kopumā. Zinātnieku nakts LU Akadēmiskajā bibliotēkā vienoja trīs nozīmīgus aspektus – diskusiju, vērtības un pētniecību:

- 1) sarunas un dzīvu komunikāciju, kas parādīja, ka inovāciju sākums ir cilvēka domāšanā un tiekšanās ar savām atziņām dalīties ar citiem;
- 2) iepazīšanos ar LU Zinātnieku nakts gudrības simbola pūces ekspozīciju, kas LU Akadēmiskajā bibliotēkā iemājojušas no tuvām un tālām zemēm vairāku gadu desmitu garumā;
- 3) LU bibliotēkas pētnieciskā darba rezultāta – konceptuālās izstādes “Kārlis Egle – reminiscences” – apskati.

Saprašanās māksla

Latvijas Universitātes 76. starptautiskās zinātniskās konferences LU Akadēmiskās bibliotēkas organizētajā sekcijā “Saprašanās māksla” tika runāts par valodu, emocijām, politiku, mākslu un personībām, risināti starpkultūru dialoga jautājumi. Latvijas Universitātes profesore Ina Druviete skatīja atšķirības saziņas formās, norādīja uz verbālās komunikācijas problēmām, analizēja veiksmīgas saziņas piemērus un pamatoja rakstību kā “šeit un tagad” pārvarēšanu valodā. Rīgas Stradiņa

LU Administrācijas vadītājs Ansis Grantiņš diskusijā “Bibliotēka starpnozaru attīstībai – inovācijas domāšana”

universitātes profesore Gunta Ancāne pamatoja labestības trūkumu Latvijas sabiedrībā un bezpalīdzības pazīmes: “Labestīgu vidi spēj radīt psihiski veseli, nobrieduši cilvēki, kuri paši auguši labestīgā vidē, kur pašu attīstībai ir bijis dots pietiekami vietas un laika, un pacietības, mīluma, sirsnības, skaidru vērtību orientieru no vecākiem un apkārtējās vides.” Biznesa augstskolas “Turība” lektore Līgas Mirlinas referāts par politisko komunikāciju sociālajos tīklos parādīja sabiedrības vienaldzību valdības publicētajā informācijā un izraisīja plašu rezonansi klausītājos. LU Akadēmiskās bibliotēkas direktore Venta Kocere dalījās pasaules pieredzē, iepazīstot dažādu tautību un valstu politiķus, zinātniekus un kultūras darbiniekus. LU Akadēmiskās bibliotēkas Ukrainas Informācijas centra vadītājs Viktors Urvačovs sniedza pārskatu par centra darbu un akcentēja nepieciešamību vairāk strādāt pie jaunu ārzemju studentu piesaistes Latvijas Universitātē. Savā pieredzē un atziņās par darbu ar ārzemju studentiem dalījās Latvijas Universitātes Lietišķās valodniecības centra docente Inta Līsmāne un lektore Ilze Ruža. Par esperanto valodas nozīmi starptautiskajā saziņā referēja Margarita Želve. Misiņa bibliotēkas vadītāja Gunta Jaunmuktāne iepazīstināja ar dzejnieku Astrīdes un Ivara Ivasku lielo ieguldījumu pasaules literātū saziņā un starptautisku sakaru veidošanā. LU Akadēmiskās bibliotēkas direktores vietniece un konferences “Saprašanās māksla” vadītāja Ineta

“ Savstarpējā saprāšanās ir starpnozaru attīstības un dažādu nozaru pētnieku kopdarbības atslēga

Kivle analizēja filozofijas atziņas par mākslas saprašanu, saprašanos mākslā un patiesību mākslas darbā.

Konferences laikā gan iezīmējās problēmas, gan tika meklēti risinājumi, kā saprasties citam ar citu, kā pieņemt citādo un svešo, kā atšķirīgu zinātņu nozaru pētniekiem strādāt kopā un saprasties terminoloģijas lietojumā, pētnieciskajos mērķos un ikdienas komunikācijā.

Starpnozaru pētniecība bibliotēkā

Lai starpnozaru pētniecība attīstītos, nepieciešama sadarbība un kopīga ieinteresētība veidot konceptuālas izstādes tradicionālā un virtuālā formātā, turpināt diskusiju un organizēt konferences, lietot oriģinālus mākslinieciskus un tehnoloģiskus risinājumus. Konceptuālās izstādēs izmantojami atšķirīgu formu materiāli – literāri darbi, personu arhīvi, vēstules, grāmatas, rokraksti un citi teksti, politiski dokumenti un vienošanās, audio un video materiāli. Jaunākie pētījumi nozarē, izmantojamās metodoloģijas pilnveide dod iespēju gadsimtiem senus materiālus interpretēt un eksponēt atbilstoši 21. gadsimta jauniešu uztverei. Eksponātu atlasē kritēriju izveidē un pašā eksponātu atlasē, kā arī zinātnisko komentāru veidošanā iesaistāmi ne tikai bibliotēkas pētnieki un akadēmiskais personāls, bet arī studenti.

Viens no šāda pilotprojekta īstenošanas veidiem varētu būt konceptuālas izstādes izveide, kas vērtējama kā

noteikta studiju kursa ieskaites darbs vai pat noslēguma darbs. Izstādes veidošanā vienlīdz nozīmīga ir gan kritiska eksponātu atlase, gan atlasē kritēriju pamatojums, gan izmantotā starpnozaru metodoloģija. Zinātniskie komentāri parāda ne tikai eksponāta vērtību un vēsturi, bet arī rezonansi sociālajā un kultūras telpā, kā arī kompetenci inovatīvu metožu ieviešanā. Šī interaktīvā, vienlaikus teorētiskā un praktiskā tēmas izpēte no dažādu nozaru skatpunktiem ar interaktīvu un publiski apskatāmu rezultātu ir reāls pamats starpnozaru attīstībai Latvijas Universitātē. Izstādes, diskusijas un semināri ar provokatīviem un postmoderniem nosaukumiem, piemēram, “Ābols bibliotēkā”, “Lilija tekstā”, “Marginaliju patiesība” u. c., ir interesanti dažādām nozarēm. Aicinām ikvienas nozares mācībspēkus un studentus līdzdarboties šo ideju īstenošanā – ābols, tāpat kā lilija, interesē gan literātus, gan dabaszinātnieku, gan vēsturniekus, māksliniekus, pedagogus un citu nozaru pārstāvjus. Sadarbības pamatā ir saprāšanās māksla, empātija, kas vērsta uz pētāmo objektu un citādo; tā ir spēja sadzirdēt cita teikto, klausīties un meklēt dažādām nozarēm saistošu un saprotamu tēmas aptvērumsu un interpretāciju. Starpnozares īstenojas komandas darbā. Saprašanās māksla un savstarpējā saprāšanās ir starpnozaru attīstības un dažādu nozaru pētnieku kopdarbības atslēga.

Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka aicina uz sadarbību, diskusiju un inovatīvu pētniecību.

Zinātnieku nakts diskusija par bibliotēkas vērtību augstskolas attīstībā “Bibliotēka starpnozaru attīstībai – inovācijas domāšanā”. 2017. gada 29. septembris